

פרשת ויגש

Parshas Vayigash

“אל תרגזו בדרך” (בראשית מ"ה כ"ד)
 “Do not quarrel on the way”

The above translation is based on the “simple explanation” offered by Rashi on this Passuk. When sending off his brothers on their return to their father, Yosef was concerned that the brothers would begin to blame each other for his sale. For this reason he warned them not to discuss this on the way, since such deliberations were no longer relevant. As Yosef had told them earlier, “Do not be saddened... in order to provide sustenance, Hashem has sent me [here] before you”, hence, “you have not sent me here, rather Hashem has”. The Meforshim offer several other explanations to this statement as well, from which many Halachos of travel are derived. According to some Midrashim, Yosef told his brothers “Do not involve yourselves in Torah learning, since this may cause you to lose your way”. The Gemara explains that Yosef did not mean to preclude all Torah learning from their itinerary, only to limit it to learning that does not get too deeply involved¹. The Ramban explains that Yosef was not giving advice at all; rather he was reassuring them that they should not fear from bandits etc, since they are under the protection of the viceroy of Egypt². We will ly^h discuss below, these and other suggestions Yosef offered, and how they are relevant in Halacha.

Tefillas Haderech: Chazal instituted a special Tefilah to be said while one travels through an area frequented by armed robbers or wild animals, to protect him from these dangers. This Tefilah is written almost completely in plural form (i.e. ותצילנו – “and save us” not “me”), since a prayer that also includes others is answered more readily³. The only exception is in the word “ותתני לחן” – “and let me find favor...” where it is said in singular form for Kabbalistic reasons⁴.

The contemporary Poskim dispute regarding travel by car, train or airplane, when there is no possibility of attack by armed robbers or animals. The fact that there are other dangers, such as accidents etc., does not necessarily allow the recitation of this Bracha, since this was not what Chazal had in mind. According to R' Shlomo Zalman Aurbach זצ"ל, only if one is traveling in a dangerous area (such as outside the green line in Israel) should one say Tefilas Haderech with a Bracha, otherwise one should only say the רצון יהי and omit the concluding Bracha⁵. Other Poskim, including the Chazon Ish permit saying Tefilas Haderech by whichever means one travels⁶.

In the words of Tefilas Haderech, we say: “and save us from the hands of all enemy and ambush [and wild animals] on the way, and from all types of misfortune...”⁷. Some Poskim say that one may add in other examples of danger that may affect his situation, such as “car accidents” etc. (תאונות דרכים). R' Chaim Kanievsky שליט"א argues that one may not alter the text instituted by Chazal, and all tragedies are included in the words “ומכל” – “and from all types of misfortune...”⁸.

One only recites Tefilas Haderech if he is traveling more than a “Parsah” (approx. 2.4 or 2.9 miles⁹) outside of the city limits and has already left the city and its limits¹⁰. The “city limits” is defined as 115 or 135 feet past the last house of the city¹¹. If one is

¹ הגמ' בתענית י' ע"ב מקשה איך אמר יוסף שלא יתעסקו בדבר הלכה, והא אמרי', ב' ת"ח שמהלכין בדרך אין ביניהם ד"ת ראוין לישרף? ומשני הא למיגרס הא לעיוני, ע"ש. ובאמת במדרשים יש ב' גירסאות אם אמר להם להתעסק בלמוד או לא, דבב"ר (פרשה צ"ד) גרסי' "ואל תעמידו עצמכם מדברי תורה" – שלא יפסיקו ללמוד, ובמדרש אגדה גרסי' איפכא "אל תעמידו עצמכם על ד"ת, וע' ילקו"ש רמז קנ"ב ובתוס' תענית שם ד"ה אל תרגזו בשם המדרש. ובס' באר מים חיים מאחיו של המהר"ל מפראג, הקשה למה לא צוה יעקב אותם כן? ותיריך דאם אין קמח אין תורה ובידותם לא היה אפשר לעיוני ורק בעלייתם שהיה להם אוכל היה חשש, ע"ש. וע' ברכ"י.

² וכ"כ הרשב"ם על אתר, וכן באב"ע תהילים פרק ד' פסוק ה' ע"ש ודוק, וכאן לא פירש כן.

³ שו"ע או"ח ס' ק"י ס"א ובמ"ב סק"יט, וע' ב"ק צ"ב ע"א "המתפלל על חברו... הוא נענה תחילה" והובא ברש"י עה"פ "וה' פקד את שרה" ע"ש.

⁴ מ"א סק"י, ובערוה"ש ס"א כתב שגם זה יאמר בלשון רבים וכ"ה בסידור יעב"ץ, בטור ס' ק"י, ובלקט יושר ח"א עמ' ט"ז, ובאבודרהם הל' ברכות הראייה השבח וההודאה (שער ח'). ואם אמר כל הנוסח בלשון יחיד יצא בדיעבד, ע' מ"ב סק"יח.

⁵ ע' הליכות שלמה (תפילה פכ"א הערה 14) ואשי ישראל פ"ג הערה כ"ד, דמחמת סכנת תאונות דרכים אין בכוחנו לתקן מה שלא תיקנו חז"ל. והוסיף עוד סברא דאם יש רכבים כל אורך הדרך, הוי כשיירא אחת שלא יצא כולו מן העיר ובלא"ה פטור. וע"ע מנחת שלמה תניינא ס' ס'.

⁶ ארחות רבינו ח"א עמ' ס"ב, וכ"כ הערוה"ש ובנמוקי או"ח סק"ד. וע' תה"ד ס' ק"י בהשמטות שנסתפק בה, ולדבריהם יכול לברך גם בפרסה האחרונה של הנסיעה.

⁷ בראשונים הנ"ל לא גרסו "לסטים וחיות רעות" כמו שגורסין בהרבה סידורים, אלא כגירסתינו בסידור רעדעליהם. ולענין הוספת המילים "ותחזירונו לשלום", בטוש"ע לא הזכירו, אמנם הזכירו הרא"ש בברכות פ"ד ס"ח, והרשב"א והמאירי שם, ונוהגין להוסיפו כשחוזר באותו היום.

⁸ מ"א סק"י, ובערוה"ש ס' פ"ו, אשי ישראל שם יאמר בלשון רבים וכ"ה בסידור יעב"ץ, ובטור ס' ק"י, ובלקט יושר ח"א עמ' ט"ז, ובאבודרהם הל' ברכות הראייה השבח וההודאה (שער ח'). ועל הכביש כחיות רעות ח"ו ושפיר נכלל בזה.

⁹ 3850 מטר להקצוה"ש, 4700 מטר להחזו"א

traveling in a populated area the entire time one does not recite Tefilas Haderech, unless it is a dangerous area where he fears being ambushed. The Chazon Ish would permit saying Tefilas Haderech even on journeys through populated areas, since there still exists the danger of accidents¹². One should preferably recite Tefilas Haderech while he is still within the first "Parsah" of the trip, but may recite it until he is within a "Parsah" of his destination. On an airplane, the distance of a "Parsah" is covered rather quickly, so one should preferably say Tefilas Haderech while the plane is taxiing, or immediately upon take-off¹³.

Tefilas Haderech is only recited once a day. On a journey lasting several days, if one stops at night in a hotel to rest, the next day he should make a new Tefilas Haderech. If the journey is continuous day and night, such as on a ship or plane, he should insert the יהי רצון of Tefilas Haderech in שמע קולינו during Shemoneh Esrei. If one did not do so, he should say the יהי רצון separately without the Bracha. On the subsequent days of travel, one does not need to wait until he has left the city limits, provided he will be traveling the sufficient distance to make Tefilas Haderech that day¹⁴.

In general, all Brachos that do not begin with the words ברוך אתה ה'... must be preceded by a different Bracha that does (e.g. the Bracha of אהבת by Maariv is preceded by the first Bracha of מעריב ערבים which begins ברוך...). Since Tefilas Haderech does not begin with ברוך..., according to some Poskim, one should first make a different Bracha such as בורא נפשות or אשר יצר and only then say Tefilas Haderech. If this is not possible one may say it by itself¹⁵. There is a Machlokes Haposkim if one can make a Bracha on food or drink, since one must eat between the two Brachos which may constitute a Hefsek¹⁶.

One should preferably stop the vehicle he is traveling in to say Tefilas Haderech, since all Brachos should be made while standing in one place. If it is dangerous to stop the vehicle (which is often the case) or it is out of one's control, he should say it while moving. Understandably, each situation requires individual assessment. If possible (such as on a train or bus) one should stand while saying Tefilas Haderech¹⁷. R' Moshe Shternbuch שליט"א writes that he always stops his driver and gets out of the car to say Tefilas Haderech while standing, and that this is a Segulah against any accidents ח"ו¹⁸. One person may say Tefilas Haderech for others, if he has not done so yet himself¹⁹.

If one is traveling on Shabbos between cities (in a case of Pikuach Nefesh), he should say Tefilas Haderech. Even though one should not ask for personal needs on Shabbos, if the need is necessary on Shabbos one may daven for it²⁰.

Before Travel: There are several Minhagim mentioned in the Poskim applicable before one sets out on a journey²¹:

1) A very common Minhag is to give money for Tzedaka, to a person that is planning to travel, to distribute the money at his destination. This is based on the dictum of Chazal that messengers for Mitzvos (such as for Tzedaka) are protected from harm²². The same result is accomplished if the person takes along money on his own to give to Tzedaka upon his arrival²³. Similarly, one should give Tzedaka prior to his trip, as the Passuk says "צדק לפניו יהלך" – "Righteousness shall travel before him"²⁴.

¹⁰ שו"ע ס"ז ומ"ב ס"ק כ"ט, וע"ש דזה רק לכתחילה, דהט"ז ס"ל דיכול לברך גם בתוך העיר וחולקין עליו הא"ר והפמ"ג וחיי"א שו"ע הרב וש"א, ובדיעבד יכול לסמוך על הט"ז. וע' קצשו"ע דלכתחילה יש לצאת מן העיר מיל קודם שיברך. וכ"ז לדעת המ"ב דהכל תלוי במרחק ולא בזמן הנסיעה וכ"כ בהליכות שלמה שם הערה ז', אמנם ביבי"א ח"א ס' י"ג ושו"ת זכרון יהודה ס' מ"ב כתבו דתלוי בזמן נסיעה של ע"ב דקות. ובאמת, כ"כ בביאור"ה ס' קס"ג ס"א לענין נט"י שחושבין לפי אורך הזמן ולא המרחק. ואולי יש לחלק דכאן דוקא תלוי במרחק דהחשש מחמת ליסטים המרוחקין מהעיר ואין חילוק במהירות נסיעתו לשם, משא"כ גבי נט"י דהוה שיעור הפסק, ודו"ק.

¹¹ שבעים אמה ושייריים ע' מ"ב שם, והיינו 35 מטרים לדעת הקצוה"ש וכ"ו מטרים לדעת החזו"א

¹² ארחות רבינו שם

¹³ רמ"א שם ס"ז, הליכות שלמה שם ס"ד, והיינו דוקא אם לא אמר בהליכותו לשדה התעופה. וכ"כ בבאר משה ח"ז עמ' קע"א. ויש להעיר דלהרבה ראשונים (רא"ה רשב"א ס' היראה לרבינו יונה) אינו יוצא אפי' בדיעבד אחר פרסה הראשונה, ומש"ה טוב שיאמרה ברגע שהגיע לכביש שחוץ לעיר ואל ימתין. גם יש הסוברים שאותם בתים בודדים בצד הכביש אין להם דין עיר ועיבורה, ויש לזהר בזה, ע' תשו"ה שם.

¹⁴ מ"ב ס"ק כ"ד-כ"ו, קצשו"ע ס' ס"ח ס"ה, ברכ"י, רדב"ז, וע' שע"ת. ואע"ג דבמ"ב פסק לאמרו בבקר סתם, כדי לצאת מספק נהגו לכוללה בשומע תפילה שמסיים ג"כ בחתימת "שומע תפילה", ע' הלי"ש שם אות ו'.

¹⁵ שו"ע שם ס"ו בשם מהר"ם מרוטנברג שסמכה לברכת הגומל חסדים בבקר וע"ש במ"ב ס"ק כ"ח, אמנם הטור לא הזכיר דין זה, וכן בתוס' פסחים ק"ד ע"ב אמרו דתפה"ד הוה תפילה ולא ברכה ואין צריך להסמיכה, וכ"כ באמת ליעקב מהגר"י קמיניצקי זצ"ל ברכות כ"ט דתפה"ד כשמו כן הוא – תפילה ולא ברכה ויכול לאומרה גם מספק, ע"ש.

¹⁶ ע' הגה' חת"ס על שו"ע כאן דאין להסמיכה לברכת הריח דההרחח הוה הפסק, וה"ה אכילה, אולם במ"ב ס' ר"ט סק"ח כתב דאכילה לא הוה הפסק, ע"ש. וע"ע במ"ב ס' מ"ז סק"י דאין להסמיק לברכה שאינה חותם בברוך, והא דמותר להסמיק ל"בורא נפשות" כדאיתא במ"ב כ"ח כ"ח תירץ בשיח הלכה ס"ק ט"ו דהיינו משום דחותם "ברוך חי העולמים", וע' לקט הקמח החדש ס"ק י"ב. ובארחות רבינו ח"א עמ' ס"א שהחזו"א והגרי"ק לא הסמיכו תפה"ד לשום ברכה, וכדעת התוס' והטור, וכן ראיתי בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. וע"ע אורח נאמן ס' ק"י סק"ח ובהגהת בנו שם.

¹⁷ מ"ב ס"ק כ"ב-כ"ג ורכוב כמהלך, מיהו לא הטריחוהו לרדת מהבהמה או הרכב, וע' א"ר ס"ק י' וערוה"ש, וכה"ח.

¹⁸ תשובות והנהגות ח"א ס' קצ"ט, אולם ע' במ"ב ס' ס"ג סק"י לענין קר"ש דאין צריך לרדת רק שיעמוד הבהמה כמות שהוא. ואולי הכא שאני דעושה כן לקיים דין עמידה.

¹⁹ א"א בוטשאטש מה"ת, שו"ת קנין תורה ח"ב ס' קי"ט, וע' הלי"ש שם ס"ה אם יכול להוציא גם כשהוא כבר בירך לעצמו. אמנם בשו"ע הרב משמע דא"א להוציא דהוה כתפילה, ולכאורה כמו"כ יאמרו התוס' וסיעתו הנ"ל, והעולם נוהגין להוציא.

²⁰ שו"ת בצל החכמה ח"ה ס' מ"א הובא בשערם מצוינים בהלכה ס' ס"ח

²¹ ולענין הא דאמרי' לעולם יכנס אדם בכי טוב (באור היום) בפסחים ב' ע"א, העולם אינם נזרין, וכתב בשערם מצוינים בהלכה דטעמא משום דבזה"ז יש אורות ברחוב ועל המכוניות והוה כעין דין דאין דנין בלילה דמותר לאור הנר, ע' חו"מ ס"ה ובש"ך וסמ"ע, וע"ע רש"י שבת כ"ה ע"ב וריטב"א חולין ק"ד ע"ב, וע' לקט הקמח החדש מש"כ בזה. וע"ע מהר"ל פ"ע סקט"ז שיש לקרות פ' וישלח עד "מאה קשיטה" קודם שיתחיל בדרך, וע' ס' באר מים חיים (טשארנוביץ) פ' ויגש מש"כ בזה.

²² פסחים ח' ע"ב "שלוחי מצוה אינם ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן".

²³ כה"ח ס"ק כ"ד, חסד לאלפים הובא בלקט הקמח החדש שם שיתן לע"נ ר"מ בעה"נ.

²⁴ קצשו"ע ס' ס"ח, תהל"ד בשם הסמ"ג (עשין י"ט), ס' חסידים תתנ"ו, של"ה מס' חולין סוף נר מצוה.

2) One who is departing should be accompanied by his hosts by walking at least 4 Amos with him. Accompanying someone who sets out on a journey is so important, that the Torah likens one who fails to do so to a murderer²⁵. In the Parsha of Eglah Arufah, the Torah commands that if a corpse is found outside of a city and the murderer cannot be identified, then the elders of the city must perform the procedure of Eglah Arufah, and declare to all those present, "Our hands have not spilled this blood". Rashi (quoting the Sifri)²⁶ asks the obvious question, why must the elders make this peculiar declaration - nobody ever would suspect the elders of the city of murder? The Sifri explains that indeed from actual murder they are certainly not suspect; rather they are declaring their innocence of allowing this person to be sent off without accompaniment. If they had allowed him to leave without accompaniment it is likened to them having murdered the victim with their own hands.

3) One who is leaving on a trip should be given an Aliyah to the Torah, as well as upon his return²⁷.

4) Before departing one should visit his Rebbe or mentor to receive his approval and blessing for the trip²⁸.

5) According to R' Yehudah Hachassid, once one has left his house to begin his journey, he should not go back to retrieve a forgotten item, rather he should stand outside and ask someone else to retrieve it²⁹.

6) The Mishne Berura (ס' ק"י סק"כ) writes at length of the importance for one to take his Talis and Tefillin on any trip he takes, even if he plans to return that night. He writes that many people rely that they will borrow Tefillin, and thereby miss the Zman to daven while waiting for them, or the Tefillin do not fit properly and they do not fulfill the Mitzva at all.

While traveling there is a special Mitzva D'oraysah to learn Torah, as the Passuk says "ובלכתך בדרך" – "and while you are on the road". According to some Midrashim, this was the instruction of Yosef to his brothers, to involve themselves in Torah learning³⁰. According to other Meforshim, he gave them different advice – that they should be careful not to take large strides while walking. The Gemara explains that taking large strides (more than an Amah in each stride), can be detrimental to one's vision. Interestingly, the Gemara prescribes that one should gaze at the Shabbos candles during Kiddush, to remedy these negative effects³¹.

Travel by Air: With the propagation of air travel in the past century, many Halachic Shailos have cropped up. The Ragetchover Gaon purportedly said that since Chazal only instituted Tefilas Haderech for one who travels on a "Derech", one who flies in an airplane is not considered traveling on a "Derech" and cannot say this Tefilah. Many other Poskim disagree and say that one may and should recite Tefilas Haderech on an airplane flight³².

A similar Shailoh is in regard to reciting Birchas Hagomel after a flight. This Bracha was instituted for four types of situations: 1) someone who is cured from a life-threatening illness, 2) after traveling across the sea or 3) the desert, 4) one who was released from prison. R' Moshe Feinstein זצ"ל paskened that one must certainly make Birchas Hagomel upon safely concluding a flight. Not only after a trans-oceanic crossing must one make Hagomel, but even for domestic flights since both involve nearly equal danger³³. Some Poskim differentiate between domestic and other flights³⁴. According to other Poskim one should never say Birchas Hagomel after air travel or only without Hashem's names³⁵. הורני ה' דרכיך ונחני באורח מישור.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

²⁵שע"ת ס' ק"י ע"פ הגמ, סוטה מ"ה דכל הנתלה אינו ניזוק, וע' רמב"ם הל' אבל פ"ד ה"ב "כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים". והמלוה יעמוד במקומו עד שיתעלם האורח מעיניו. וכל הנפטר מחבירו לא יפטר אלא מתוך דבר הלכה (ברכות ל"א), וע' בן איש חי פ' עקב מש"כ בזה. אם אין לו מי שילווהו, יעסוק בתורה (סוטה מ"ו ע"א) וע' אוה"ח ריש פ' בחוקות.

²⁶דברים כ"א פ"ז וספרי פ' ר"י, וע' רמב"ם הל' רוצח ושמייה"נ פ"ט ה"ג וחיונוך מצוה תק"ל.

²⁷ביאו"ה ס' קל"ו אבל אינו דוחה שום חיוב דהוה רק מנהגא.

²⁸רמ"א י"ד ס' רמ"ב ס' ט"ז, טור, ב"י, וע' מ"ב ס' ק"י ס"ק כ"ח דיש סמך לזה מברכות ג' ע"ב דנמליכן בסנהדרין ובפירש"י.

²⁹צוואת ר"י החסיד וכתב שם ג"כ שלא ימשח (יצחצח) מנעליו ביום שיוצא לדרך, ויש שכתבו דזה רק בשמן ורק למי שהולך ברגליו ולא ברכב.

³⁰ע' לעיל הערה 1#

³¹רש"י שם, ברכות מ"ג ע"ב, וע' מ"ב ס' רע"א ס"ק מ"ח.

³²ע' לעיל מש"כ לענין רכבת ובשם התהל"ד וע' הלי"ש שם ס"ד שדחה סברת הרוגאטשובר. וכן בשו"ת בית אבי להגרי"א ליבעס זצ"ל (מגדולי מסדרי גיטין בארה"ב) ח"ד

ס' י"ח, וביב"א ח"ב בהוספות ס' קי"ד.

³³אג"מ ח"ב ס' נ"ט ודחה סברת החולקין בשני ידים וכתב דפשוט דאין חילוק בין נוסע למעבר הים או למקום ביבשה שבכולם צריך לברך, "ושמעתי שיש שמורים שלא

לברך ואינו כלום אלא צריך לברך", ע"כ. וכ"כ ביב"א ח"ב ס' י"ד אבל אין ראיה כ"כ דהיינו למנהג בני ספרד שמברכין מעיר לעיר.

³⁴ציץ אליעזר ח"א ס' י"ד דבזמן קצר ובאותה מדינה אינו עלול שום סכנה.

³⁵שו"ת בצל החכמה ח"ג? ס"כ דיש לברך בלי שם ומלכות, ואחר התשובה כתב בסוף הגליון דכן מורה האדמו"ר מבעלז לחסידיו, ע"ש. ובשו"ת חלקת יעקב ח"ד ס' ט'

צידד שחייב לברך בשם ומלכות רק שכתב שלא מלאו לבו להורות כן מחמת שכבר הורה זקן האדמו"ר מבעלז, ע"ש. וע"ע שו"ת מנח"י ח"ב ס' מ"ז שבתחילה הביא שהאדמו"ר מסאטמאר הורה לברך, וח"כ הביא דברי האדמו"ר מבעלז ונתן טעם לדבריו, ולא הכריע. אולם ראיתי אצל מו"ר הגר"ש קמינצקי שליט"א שאינו מברך אחר טיסה במטוס, וכמדומני שכן היה מנהג אביו הגר"י זצ"ל.